

LATVIJAS REPUBLIKAS VIDES MINISTRIJA

Peldu iela 25, Rīga, LV-1494, tālrunis 7026470, 7026500, fakss 7820442, e-pasts: pasts@vidm.gov.lv

Rīgā, 03.06.2008. Nr. A.1-05/4898

uz 29.05.2008. Nr. 12/2-7-n/157-(9/08)

Saeimas kancelejai

Par radioaktīvo fonu Daugavpilī un komunikācijas trūkumu ar sabiedrību

Atbildot uz Saeimas deputātu jautājumu Nr.66/J9 „Par radioaktīvo fonu Daugavpilī un komunikācijas trūkumu ar sabiedrību” (Saeimas kancelejas 2008.gada 29.maija pavadvēstule Nr.12/2-7-n/157-(9/08)), norādām:

2008.gada 29.aprīlī Lietuvas Vides aizsardzības aģentūras radioloģiskā laboratorija konstatēja gaisā paaugstinātu radioaktīvo elementu koncentrāciju. Pēc pieprasījuma saņemšanas 2008.gada 30.aprīlī no Lietuvas par situāciju Latvijā, Radiācijas drošības centrs (turpmāk – RDC):

a) pārbaudīja datus no visām automātiskajām gamma monitoringa stacijām, tai skaitā arī no alfa- un beta- aerosolu automātiskās monitoringa stacijas Daugavpilī. Nevienā monitoringa stacijā būtiski paaugstināts gamma-fons netika konstatēts (nozīmīgas atšķirības no vidējā fona līmeņa konkrētajā stacijā), kā arī nebija būtisku izmaiņu aerosolu radioaktivitātē.

Radiācijas fonu nosaka kosmiskais starojums, jonizējošais starojums no zemes dzīlēs esošajiem radionuklīdiem, kā arī starojums, ko rada radionuklīdi būvniecības materiālos, kā arī aerosolos. Gamma-fons Latvijā dažādās mērījumu vietās parasti ir 80-160 nSv/h, to ietekmē arī tādas dabas parādības kā pērkona negaisi, jo to laikā radona (dabiskas izcelsmes inerta radioaktīvā gāze) koncentrācija tuvāk pie zemes virsmas pieaug un attiecīgi gamma-fons paaugstinās. Katrā konkrētā mērījumu vietā mērījumu rezultāti parasti laikā svārstās 30% robežās ap vidējo lielumu;

b) pārbaudīja datus, izmantojot Eiropas Komisijas Kopējo pētījumu centra Isprā (Itālija) datubāzi par visām monitoringa stacijām Eiropā. Arī tur nekādu būtisku izmaiņu par radioaktivitāti gaisā šajā laika periodā nebija;

c) pieprasīja Bīstamo atkritumu pārvaldības aģentūrai (turpmāk - BAPA) veikt ārpuskārtas gaisa aerosolu filtra nomaiņu un veikt to testēšanu, ņemot vērā, ka BAPA radioaktīvo atkritumu glabātavas „Radons” (Baldone) teritorijā atrodas liela tilpuma gaisa aerosolu paraugu ņemšanas monitoringa stacija. Testēšanas rezultāti apliecināja, ka Latvijas centrālajā daļā nav konstatējama paaugstināta radionuklīdu koncentrācija aerosolos.

Pēc veiktajiem pasākumiem RDC izvērtēja situāciju, informēja ministrijas vadību un sniedza arī skaidrojumus par situāciju žurnālistiem.

SAEIMAS KANCELEJA

- 3 -06- 2008

Nr. 12/5-2-112-(9/08) Plkst. 16 ²⁰

Līdzīgu informāciju sniedza arī Lietuvas Vides aizsardzības ministrija, kas apliecināja to, ka konstatētais piesārņojuma līmenis nerada nekādus draudus iedzīvotājiem, un tas nav radies Ignalinas AES darbības rezultātā.

Ir saprotama iedzīvotāju neuzticība sniegtajai informācijai, ņemot vērā, ka jautājums „radiācija” bieži izraisa bažas un neizpratni, kaut gan cilvēkus un vidi apdraud daudzi citi faktori, pie tam radiācijas avāriju biežums ir daudzas reizes mazāks nekā avārijas citās nozarēs.

Latvijā ir izveidota automātisko gamma monitoringa staciju sistēma. Kopumā Latvijā ir 16 stacijas, kas ir izvietotas visos reģionos, bet Daugavpilī ir 3 monitoringa stacijas (viena no tām automātiskā alfa- un beta-aerosolu monitoringa stacija) un viena monitoringa stacija Daugavpils rajona pašvaldībā – Demenē, vistuvākajā Lietuvas robežai pašvaldībā. Vienu monitoringa staciju izmanto BAPA.

Atbildot uz konkrētajiem jautājumiem, norādām:

1. Uzskatām, ka Latvijas situācijai iedzīvotāju informēšanas pasākumi, ņemot vērā pieejamos resursus, ir veikti pietiekami. Diemžēl nevienā valstī nevar apgalvot, ka iedzīvotāji ir pietiekoši informēti par radiācijas un kodoldrošības jautājumiem (par to var pārliecināties Eurobarometer apskatos, piemēram, par kodoldrošības jautājumiem un atomenerģētiku http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_271_en.pdf, bet par radioaktīvajiem atkritumiem - http://ec.europa.eu/energy/nuclear/waste/doc/2005_06_nuclear_waste_en.pdf). Ņemot vērā, ka jautājumi par radiāciju ir sensitīvi, vienmēr plašākus informēšanas pasākumus varētu veikt, bet jāņem vērā arī pieejamie resursi un iedzīvotāju vēlēšanās izprast šos jautājumus.

Noteikti svarīgi ir attiecībā uz radiācijas jautājumiem zināšanas iegūt jau skolā un augstskolā. Diemžēl skolnieki ne vienmēr izvēlas dabaszinātņu bloka priekšmetu padziļinātu apgūšanu, kā rezultātā daudzu jautājumu izpratne pasliktinās.

Svarīgākie informēšanas pasākumi:

- Vides ministrija kopā ar Izglītības un zinātnes ministriju, sadarbībā ar Zviedrijas Radiācijas drošības institūtu un Eiropas Komisiju 1997.gadā sagatavoja latviešu valodā mācību grāmatu par radiācijas drošību, tā tika izplatīta visām skolām, tika veikta skolotāju un metodiķu apmācības.

- Vides ministrija 1997.gadā sagatavoja un sadarbībā ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu izplatīja Daugavpils rajonā un visā Latvijā bukletus par radiācijas drošību un rīcībām radiācijas avārijas situācijās.

- Vides ministrija kopā ar Rīgas Tehnisko universitāti, sadarbībā ar Eiropas Komisiju, 2000-2001.gadā sagatavoja vairāk kā desmit Eiropas Komisijas publikāciju par radiācijas drošības jautājumiem dažādās jomās tulkojumus latviešu valodā un izplatīja tos visām ieinteresētajām organizācijām un mācību iestādēm.

- Radiācijas drošības centrs, sadarbībā ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu, 2005.gadā sagatavoja latviešu un krievu valodā un izplatīja Pasaules Veselības organizācijas un Starptautiskās atomenerģijas aģentūras rekomendācijas mediķiem par to kā atklāt radiācijas iedarbības kaitējumu un savlaicīgi uzsākt ārstniecību.

- Radiācijas drošības centrs, sadarbībā ar Lietuvas Radiācijas aizsardzības centru, 2007.gadā sagatavoja un izplatīja bukletus par radiācijas drošību saistībā ar objektiem, kas saistīti ar Ignalinas AES (t.i. kodolreaktoriem, radioaktīvo atkritumu glabātavām u.c.) latviešu, krievu valodā (un arī lietuviešu, bet neizplatīja Latvijā) Daugavpilī un visās Daugavpils rajona pašvaldībās, kas atrodas 30 km zonā ap Ignalinas AES.

Protams, nevar aizmirst arī sadarbībā ar Vides ministrijas padotībā esošajām iestādēm (Vides pārraudzības valsts birojs (VPVB), RDC, BAPA) organizētās sabiedriskās apspriešanas sanāksmes saistībā ar Ignalinas atomelektrostacijas likvidēšanas projektu plānoto objektu būvniecības ietekmes uz vidi novērtējumu un arī jaunās atomelektrostacijas būvniecības ietekmes uz vidi novērtējumu, kā arī Lietuvas sagatavotos materiālus. Latvija šo projektu ietekmes uz vidi novērtējumā iesaistās atbilstoši 1991.gada 25.februāra ESPO Konvencijai par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā (ESPO konvencija), kā arī ņemot vērā Padomes Direktīvu 97/11/EK (1997.gada 3.marts), ar kuru groza Direktīvu 85/337/EEK par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu. Kopumā Latvija saistībā ar Ignalinas AES likvidēšanu iesaistījās 3 projektu ietekmes uz vidi novērtējumos:

- īsdzīvojošu zemas un vidējas radioaktivitātes atkritumu glabātavas būvniecība, par kuru Lietuva jau ir pieņēmusi lēmumu 2007.gada 21.novembrī;

- lietotās kodoldegvielas pagaidu glabātavas būvniecība, par kuru Lietuva jau ir pieņēmusi lēmumu 2007.gada 30.novembrī;

- cieto radioaktīvo atkritumu pārstrādes kompleksa būvniecība, par kuru ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra turpinās un š.g. 4.jūnijā plānotas konsultācijas Viļņā, Lietuva.

Latvija piedalās arī plānotās jaunās atomelektrostacijas būvniecības Lietuvā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā. Ir notikusi sākotnējā sabiedriskā apspriešana Daugavpilī par izstrādāto ietekmes uz vidi novērtējuma programmu un esam izteikuši komentārus par šo programmu. Lietuva atbilstoši izstrādātajai programmai gatavo ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumu.

Nepieciešams atzīmēt, ka organizētajās sabiedriskās apspriešanas sanāksmēs iedzīvotāju pārstāvniecība nebija plaša, lai gan informācija par šīm sanāksmēm savlaicīgi tika sniegta Daugavpils rajona padomei, publicēta laikrakstos, gan arī ievietota Vides ministrijas un VPVB interneta mājas lapā, kā arī informatīvie savlaicīgi materiāli bija pieejami pašvaldībā un arī Vides ministrijas un VPVB interneta mājas lapā. Sanāksmju laikā iedzīvotājiem ir iespēja uzdot neskaidros jautājumus gan Lietuvas pārstāvjiem, gan Latvijas vides aizsardzības iestāžu pārstāvjiem. Pēc šīm sanāksmēm VPVB apkopoja iesniegtos priekšlikumus (arī Latvijas vides aizsardzības iestāžu komentārus) un Vides ministrijas šos komentārus iesniedza Lietuvas Vides ministrijai, vienlaicīgi saistībā ar plānoto objektu darbību norādot nepieciešamību veidot plašāku vides monitoringa tīklu un nodrošināt publiski pieejamus vides monitoringa datus, kā arī uzlabot gatavību avāriju gadījumos (apziņošanas sistēma).

2. Attiecībā par nevalstiskām organizācijām vai iestādēm, kurās iedzīvotāji var vērsties ar lūgumu saņemt alternatīvu ekspertu viedokli par radioaktīvo fonu kādā Latvijas reģionā, norādām, ka vērtējumu par radioaktīvo fonu var sniegt BAPA, Latvijas Universitāte un Valsts aģentūras „Latvijas Nacionālais metroloģijas centrs” Radiācijas metroloģijas un testēšanas laboratorija.

Latvijā ir izveidota sistēma attiecībā uz radiācijas drošības ekspertiem atbilstoši Ministru kabineta 2002.gada 9.aprīļa noteikumu Nr.149 „Noteikumi par aizsardzību pret jonizējošo starojumu” prasībām. Ar radiācijas ekspertu sarakstu var iepazīties Radiācijas drošības centrā.

Radiācijas fona sistemātiskus mērījumus bez Radiācijas drošības centra, praktiski veic tikai BAPA (savu objektu kontrolei), jo šādas automātisko monitoringa staciju sistēmas uzturēšana ir dārga, kā arī prasa ievērojamas investīcijas. Viena šāda automātiskā monitoringa stacija izmaksā ~ 5 000 Ls, bet viena automātiskā alfa- un beta-aerosolu stacija ~ 35 000 Ls, kopumā 15 monitoringa staciju izturēšanas izmaksas ir ~ 10 000 Ls gadā.

3. Attiecībā uz atbilstošu mēraparatūru alternatīvajiem mērījumiem, norādām, ka, ja būtu kādas nevalstiskās institūcijas pieprasījums nodrošināt to ar radiācijas mēraparatūru, tad RDC jebkurā laikā ir gatavs sniegt konsultācijas par pieejamo aparatūru un tās izmantošanas specifiku (ņemot vērā starojuma veidu, radioaktivitāti, u.c.). Pēc vienošanās par konkrētu iekārtu veidiem un nepieciešamo skaitu, ir divas iespējas:

- ja attiecīgā iekārta ir pieejama RDC un to ir pietiekamā skaitā RDC, tad var tikt slēgts līgums par mēriekārtas nodošanu lietošanā, kur, protams, pieprasītājam jāuzņemas visa atbildība par iekārtas saglabāšanu, tehnisko apkalpošanu, kalibrēšanu u.c. Nedrīkst aizmirst, ka šādu iekārtu iegādei un arī uzturēšanai ir nepieciešami ievērojami finansiālie līdzekļi, kā arī to pareizai izmantošanai ir jābūt attiecīgas zināšanas. Apmācības radiācijas drošības jautājumos var nodrošināt Latvijas Universitāte, kā arī RDC.

- ja RDC nav pieejamas vēlamās iekārtas, tad, izmantojot tehniskās sadarbības projektu ar Starptautisko atomenerģijas aģentūru, attiecīgā iekārta (arī nepieciešamajā skaitā) var tikt iegādāta (-tas) un izsniegta (-tas) lietošanā (līdzīgi kā pirmajā gadījumā).

Jāatgādina, ka iedzīvotājiem, pašvaldībām un nevalstiskajām institūcijām jau visu laiku ir brīvi pieejama informācija reālā laikā par radiācijas fonu valstī:

- dati par Latviju atrodami RDC interneta mājas lapā - <http://www.rdc.gov.lv/data/Nordic/LAT.RAD>;

- dati par Latviju un Eiropu atrodami Eiropas Komisijas Kopējo pētījumu centra Isprā interneta mājas lapā – <http://eurdep.jrc.it> sadaļā „Public.EURDEP maps”.

Ar cieņu,

Ministrs

R.Vējonis

D.Šatrovska
67026521